

Olguța Creangă - Caia

*Copilăria
Patriarhului Teoctist*

Ilustrații de Violeta Zabulică - Diordiev

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2015

I

Casa părintească, nașterea și botezul



âul Sitna curge molcom și lunca lui este înveșmântată în stufăriș. Colinele împrejmuesc satul Tocileni, încât pare că orizontul poposește aici. În stânga râului, așa, la o distanță de vreo doi kilometri, curge în același sens pârâul Morii, denumit așa fiindcă mai sus era moara din sat construită pe acest pârâu. Aici vegetația abundă: sălciile, arinii, salcâmi, toți erau ca și cum ar fi fost sădiți anume de săteni. Peste pârâu, în dreapta lui și în stânga Sitnei, așa ca la vreo două mii de metri distanță, pe o colină, a treia casă de la școală, era casa în care mă născusem, casă din lemn de stejar adus din pădurile Voronei. Peste bârne se șipcua¹ și se lipeau pereții cu lut amestecat cu paie, iar tavanele rămâneau din grinzi cioplite, unite între ele în formă de cruce. Casa avea două odăi mari și o tindă la mijloc. Acope-rișul era făcut din stuf, adus de la Stuhărie. Pe jos era lut galben, iar prispele înalte, cu deregi, erau podite tot cu lut de același fel. Odăile aveau câte două geamuri, unul în față și unul înspre est, ticsite iarnă, vară, cu mușcate. Pereții erau îmbrăcați cu covoare frumoase. Tinda avea uși din scândură de stejar și balamale for-jate. Din tindă intrai în dreapta în căsoaie, unde era o sobă cu cuptor mare, horn deschis, vatră și plită, cu lejancă² unde mă ascundeam

¹ Se aplicau bucăți de lemn subțiri și lungi, numite șipci.

² Construcție anexată sobei, specifică locuințelor din Moldova, pe care se amenaja un loc de dormit.

sau mă culcușeam când veneam înghețat de la săniuș. Tot aici era un pat comun unde dormeam noi, băieții cei mai mici, lângă mămuța. Pe două laițe dormeau surorile, două câte două, iar tătuța dormea pe laița³ de la ușă, căci el se scula atunci când cocoșii cântau zorii zilei. În odaia din stânga țineam hainele bune, pe o culme⁴. Mai erau aici și lăzile de zestre, pentru că fiecare fată avea lada ei cu costume naționale și alte haine, iar pe lăzi erau păturite țoale, covoare, macaturi, pânză de cânepă pentru saci și altele. Partea de nord a casei se continua cu o magazie pentru uneltele agricole: plug, grapă, sape, lopeți, cazmale, furci, coase, săpăligă și obiecte de uz casnic: vârtelniță, stative, sucală, melițoi. Și tot în această parte era rostuit grajdul pentru vite, căci țineau părinții câte două vaci, doi cai și oi nenumărate. Aveau mulțișoare pogoane de pământ și totul le prisosea, căci și noi copiii ajutam la treburi – fiecare avea grija lui. În această casă cu busuioc la grindă și mușcate la ferești m-am născut eu, Toader, din părinții creștini Marghioala și Dumitru Arăpașu. Eram al zecelea din cei unsprezece copii și, cum eram printre cei mai mici, căci a mai urmat doar Ion după mine, frații și surorile mai mari mă alintau ca pe copilul lor.

Îmi povestea mămuța că, în zorii zilei de 7 februarie, când m-am născut, geamurile erau încărcate cu flori de gheață, focul din cămin lumina încăperea, iar vrăbiuțele băteau cu ciocul în geamuri și parcă ciripeau a bucurie că mai venise pe lume cineva care să le poarte de grijă iarna, cum făceau frații mai mari și tătuța – le puneau pe prispă boabe de grâu și făină.

³ Pat țărănesc cu picioarele băgate în pământ.

⁴ Lemn subțire, legat ca o grindă.



VIII

Tradiții de Crăciun, de Anul Nou și Bobotează



arna secera aripile toamnei și dădea buzna cu zăpadă până la brâu și cu gheață peste râul din satul nostru. Îndată se făceau poduri de gheață peste Sitna, care nu se dădeau duse decât spre primăvară. Eu eram tare grijuliu și, când vedeam că ninsoarea nu se mai oprește, speriat, mă duceam la mămuța să-mi plâng grija pentru grânele încolțite, care erau așa, ca de o șchioapă, și peste ele, nemilos – ziceam eu – se așternuse omățul în strat gros.

– Mămuță, zic eu, o să înghețe culturile și, dacă va fi așa, ce ne vom face noi?

– Toderiță, așa este în firea lucrurilor și să știi și tu: ceea ce este la Dumnezeu înțelepciune, la oameni poate fi nebunie, și invers.

– Mămuță, nu îngheață sămânța sub zăpadă?

– Nu, Toderiță. Le este cald, iar zăpada le acoperă ca o plapumă călduroasă. Nu ți-am spus cum este cu ghiociei? Tot la fel este și cu celelalte culturi: sunt în grija Domnului.

Și mă punea mămuța să vâr mâna prin zăpada pufoasă și să ating firul de grâu pentru care duceam eu atâta grija.

După ce scăpam de această grijă, iată că veneau altele. Să mă îmbrac bine cu ițari și flanele de lână, apoi cu opinci, în care puneam obiele de suman, căciulă de astrahan și cojocel cu mițe.





Mănuși și fulare ne făcea bunica. Așa echipați, plecam la ridicat oameni de zăpadă, la bătaie cu bulgări, la săniuță, schiuri și luncuș pe Sitna cea podită cu gheață. Era toată lumea a noastră, și ne veseleam, și sănătoși eram... Câte un băiat mai mare ne prindea pe noi, cei mai mici, și ne afunda în zăpadă, râzând de noi și zicea că sădește o livadă, iar noi suntem pomii lor.

Distrația era și mai mare când Haralambie puneam caii la sanie și ne plimba prin mijlocul satului. Ceream preț bun pentru asta, dar bădița Florea îl trăgea pe sfoară. După ce îl plimba prin sat în lung și-n lat, îi zicea: „Haralambie, nu tu m-ai plimbat, ci caii. Când ei o să-mi ceară bani, am să le dau”. Și-l saluta bădița mea și nu plătea nici pentru mine, așa că eu îi duceam acasă, lui Haralambie, punguța cu doi bani, pentru amândoi.

Prima lună de iarnă, adică decembrie, venea cu bucurii fără de număr. Venea mai întâi Sfântul Nicolae, și în ajun plecam toți copiii, în cete, pe la case, și cântam colindul Sfântului Nicolae.

*Astă seară, de plai,
Vine Sfântul Neculai
Și aduce la cei mici
Mere, alune și nuci.*

*Flori de măr și flori de tei,
Sfinte Neculai de vrei,
Hai coboară jos din cer
Pentru cei mai mititei.
Hai coboară azi aici
Pentru copiii cei mici.*

*Aduci nuci, aduci alune,
Jucării – ghetuțe pline,*

IX

Pelerinaj la schituri și mănăstiri



ergeom în cete, mulțime de săteni, urcați în căruțe, să căutăm sfințenia, după cum ne spunea tata. Eram toți îmbrăcați frumos, în haine de sărbătoare.

Tătuța îmi spunea:

– Toderiță, creștinul trebuie să se spele, să se îmbrace cu hainele sale bune și să fie atent la slujbă, să nu se lase furat de grijile lumești sau să se piardă în visare. Pentru mine, preoții sunt îngeri care ne răscolesc sufletele, ni le curăță de păcate, le spală și ne înalță privirea către cer. Cu ochii sufletului, prin rugăciune, poți vorbi cu Însuși Dumnezeu. Toderiță, mi-a zis tata, ia să-mi cânti tu cele nouă fericiri, poate se mai înseninează și vremea de afară și sufletele noastre. Eu nu mă lăsam rugat, pentru că și frații și surorile mele cântau cu mine, până când și tătuța se trezea cântând.

Odată, am auzit cum tătuța îi spunea părintelui: „Părinte, eu nu am voce. Nu pot cânta”. Și părintele i-a răspuns: „Bade Dumitru, de îndată ce vorbești, ai voce, dar, dacă nu o pui la treabă, ea nu se șlefuieste singurică, așa că, te rog, să treci la cântat”.

Se vede că tătuța asculta de părintele, și noi ne bucuram. Tătuța povestea și mâna caii mai departe. Chiar dacă ploaia își croia același drum cu al nostru, tătuța repede pune broboada peste poclit, o lega bine să n-o ia vântul și, așa, cu noi protejați

de ploaie, ne ducea unde ne era voia. Mămuța, mai prăpășioasă, văzând că ploile nu conțin, ne îmbia să zicem în comun rugăciunea la neconținerea ploilor. Zgâlțâiți de căruță și în armonia cântului și rugăciunii, iată-ne în pădurea seculară din preajma Mănăstirii Vorona. Văzând eu un stejar bătrân, o întreb pe mama:

- Mămuță, ăsta este stejarul din Borzești?

- Toderiță mamă, cum să fie el? Tu ai uitat că Ștefan cel Mare s-a născut și a copilărit în Borzești, în codrii Neamțului? Aici sunt codrii Voronei.

Sătenii, dimpreună cu noi, au tras căruțele în spatele mănăstirii, la grajduri, au deshămat caii, i-au hrănit și adăpostit, iar noi am năvălit la arhondaric, unde, pe jos, erau întinse rogojini. Și cu câteva macaturi pe care le aveam de acasă, ne-am învelit și am adormit regește, după cum zicea badea Ioan. Printre pelerini era și învățătorul nostru care, prin tot ceea ce făcea, nu punea lumina sub obroc, ci în sfeșnic, ca să lumineze tuturor.

Eu credeam, dragii mei, că învățătorul meu stă în fiecare zi de vorbă cu Dumnezeu. Prea era drept, prea era înțelept și-a toate cunoscător.

De ziua Sfântului Nicolae și de Crăciun învățătorul ne punea să alcătuim câte o scrisoare Pruncului Sfânt Iisus Hristos... Mulți copii scriau că le trebuie hăinuțe de îmbrăcat, ghetete de încălțat și cărți de învățat. Dar am aflat mai târziu că învățătorul ducea aceste mesaje părintelui, la biserică, iar acesta se ruga lui Dumnezeu pentru îndeplinirea dorințelor curate ale copiilor. Și așa ajungeau în seara de Sfânt Nicolae și în cea de Crăciun mulțime de daruri acasă la fiecare copil. Astfel puteau și ei să se bucure în lumina sărbătorilor și aduceau slavă lui Dumnezeu pentru toate.

Copii, voi știți să alcătuiți o scrisoare?

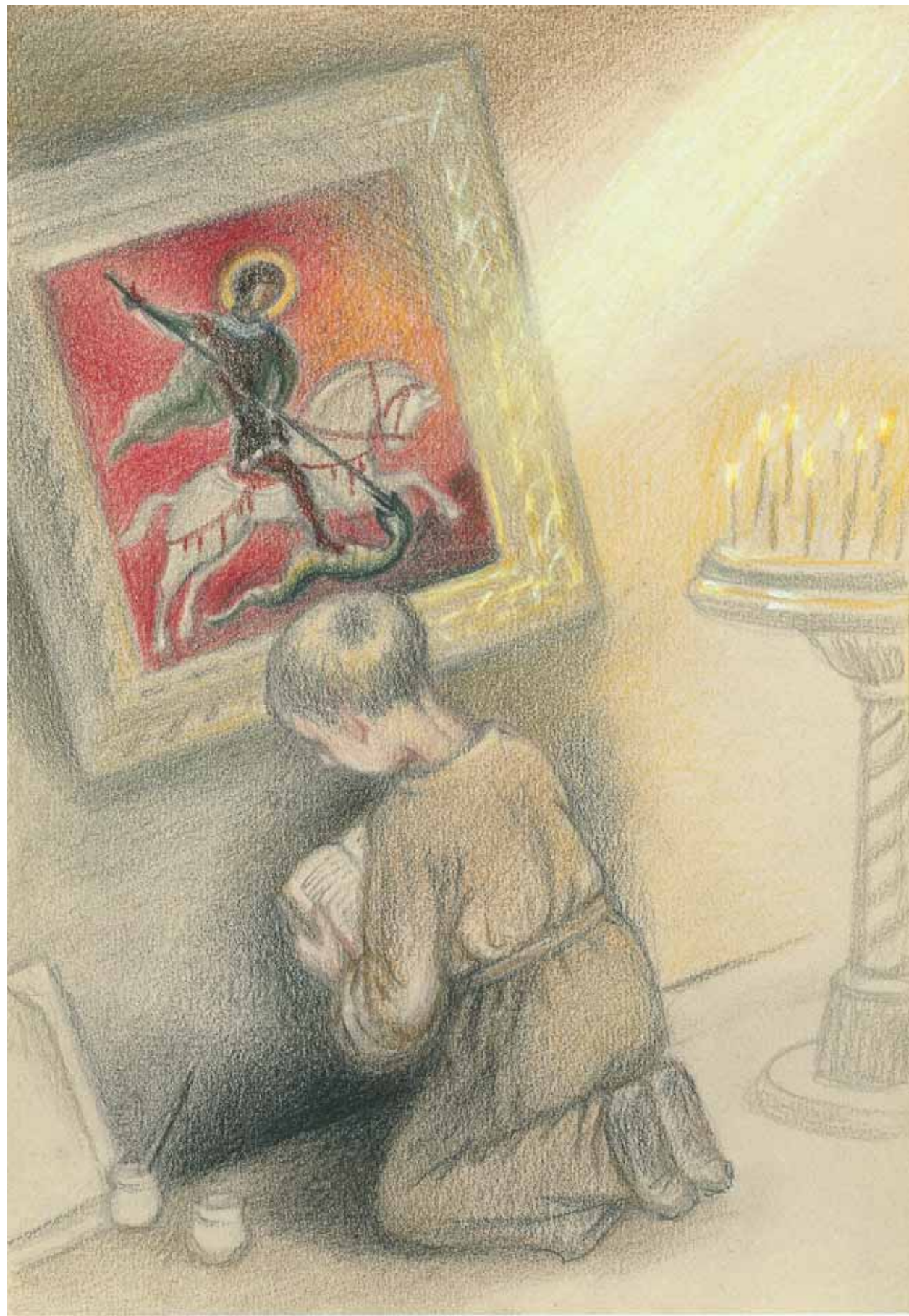
Dis-de-dimineată era slujba Utreniei; urma apoi Sfânta Liturghie, și seara, Vecernia. La Miezonoptică copiii erau lăsați să doarmă, în general. Între slujbe luam prânzul și cina la trapeză. Înainte de ora mesei, toți participam la gătitul ei: unii curățam legume, alții le tăiam mărunț, alții făceau borșul și chiar frământam aluatul și făceam pâinea pe care o dădeam în cuptor și trebuia să o lăsăm să se astâmpere. Noi parcă ne săturam numai cu mirosul pâinii calde, scoasă din cuptor, atât era de îmbietor. Era mirosul lanului auriu, copt bine, vara, pe câmpurile Moldovei.

Și, cum era vremea cireșelor, măicuța stareță ne dă în grijă, nouă, copiilor, să scoatem sâmburii de la cireșele amare, pentru dulceață. Când veneau musafirii la mănăstire erau serviți cu dulcețuri fel de fel: de cireșe amare, de coacăze etc. Să ne fi văzut cum ne stropeam cu cireșe și ne mânjeam; mâinile deveneau vinete sau aproape negre, dar măicuța Varvara ne aducea remediu, adică lămâi, și, cu sucul lor, ne făceam mâinile mai curate decât înainte.

Învățătorul ne învăța cu liniștea și ne zicea: „Copii, liniștea și pacea din mănăstire să o sădiți în sufletul vostru, și astfel și rugăciunea se săvârșește de la sine”. Maica stareță spunea învățătorului nostru că joaca nevinovată a copiilor poate fi socotită drept rugăciune la Dumnezeu.

Luam cofițele în mâini și dădeam fuga la izvor, apoi, umplându-le cu apă, sigur ne mai udam între noi, că nici unul nu eram ușă de biserică.

Între slujbe, fiecare fugea la treabă, acolo unde îi plăcea și unde se descurca. Eu mergeam la atelierul de pictură, la maica Teoctista, și aceasta mi-a dezlegat câte ceva din tainele picturii, vorbindu-mi despre culori și despre farmecul îmbinării lor



CUPRINS

I

Casa părintească, nașterea și botezul 7

II

Copilărie fericită 13

III

*Școala părintească, cea sătească
și cea a bisericii* 22

IV

Grădina cu îngeri 33

V

La scăldat în Sitna 38

VI

Vara la stână 43

VII

Toamna cea plină de rod 50

VIII

Tradiții de Crăciun, de Anul Nou și Bobotează 55

IX

Pelerinaj la schituri și mănăstiri 64

X

Fuga la mănăstire 72

XI

*Examenul de admitere la Seminarul Monahal
de la Mănăstirea Neamț* 80

XII

*De la copilul fericit la slujitorul Bisericii lui Kristus
ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române* 84